

ماشاء الله لاقوة الا بالله

الحمد لله والمنة

که این کتاب لاجواب در زبانِ افغانی لاثانی مسمّی به

معرفة الافغانی

١٣٤١ هـ

حسب فرمائش

ملا جان محمد و ملا بسم الله

تاجرانِ کتب شهر قندهار

در اسلامیه سٹیم پریس لاهور طبع شد

باهتمام مولوی عبدالرشید مینیجر

بسم الله الرحمن الرحیم

راشه تل د حق ثنا کړه
بیا همیشه مر حق را ثنا کن
دا ثنا په زړه کښې خیال که
این ثنا در دل خیال کن
که په دے ثنا مشغول شې
اگر باین ثنا مشغول مے شوی
که خپل ورد دي په اخلاص کړے
اگر ورد خود باخلاص کنی
دغه ورد د زړه سراج دے
همو ورد چراغ دل است
نفس مه کاږه بے ذکره
نفس را مکش بجز ذکر
د دُنیا چه څه بهبود دے
از دُنیا که چیزے بهبود است

په ثنا ژبه گویا کړه
به ثنا زبان گویا کن
په سایه ئ خنک بال که
به سایه اش خنک بال کن
په دوه کونه به مقبول شې
در دو جهان مقبول مے شوی
له محنت به ځان خلاص کړے
از محنت جان را رها کنی
د همه ظلمت علاج دے
همه تاریکیها را علاج است
زړه خالی مکړه له فکره
دل را خالی مکن از فکر
عاقبت همه نابود دے
عاقبت همه نابود است

دوهم باب په بیان کښې د نعت د سید المرسلین دے

بیا درود دے پر رسول وي
باز درود بر رسول باشد
چه شفیع المذنبین دے
که شفیع گناه گاران است
د همه عالم سرور دې
مر همه عالم را سردار است
قاب قوسین چه ئ مقام وو
قاب قوسین مقام او بود
عام د ده هم شفاعت دے
عام است شفاعت او
حضرت هسې شهریار دې
حضرت همچنین شهریار است
پیش و پس چه څه دنیا ده
پیش و پس هر که دنیا است
تر آدم هم اولین وو
از آدم هم پیش بود

په هغه رسول مقبول دې
بر همو رسول مقبول باشد
رحمة للعالمین دے
و رحمت عالمیان است
په تحقیق خیر البشر دې
به یقین بهترین بشر است
محمد خیر الانام وو
محمد بهترین مخلوقات بود
خیرخواه د همه امت دے
خیر خواه هر امت است او
چه مشفق تر مور و پلار دې
که مشفق از مادر و پدر است
خو د ده په روی پیدا ده
هم بروئے این پیدا شده است
آخر ختم المرسلین وو
آخر ختم مرسلین بود

دریم باب په بیان کښې د ذکر د اصحابو

کل اصحاب د دین نجوم دي
همه اصحاب ستارگان دین اند
و هر چا و ته معلوم دي
و به هر کسے معلوم اند

که څوک شی دحق په لوری
اگر کسے بطرف حق بیرود
چرمے نه چه غلط دوی شی
جائے نباشد که ایشان غلط شوند
دحضرت هسی یاران دی
یاران حضرت چنین اند
درسول په تبع ښائی
بتبع رسول مے شاید
اول یار دده صدیق وو
اول یار او صدیق بود
له هرڅه څخه ساکت وو
از همه چیز ساکت یعنی خاموش بود
دوهم یار دده عمر وو
دویم یار ایشان عمر بود
هم دحق باطل فارق وو
هم فارق حق و باطل بود
دریم یار دده عثمان وو
سویم یار ایشان عثمان بود
ترحد زیات وو دده علم
علم او از حد زیاده بود
څلرم یاری علی وو
چهارم یار ایشان علی بود

پردی ستوری دی لار گوری
برین ستارها که اصحاب اند راه بر بینند
پیچ وتاب لکه موی شی
پیچ وتاب مانند موی شوند
چه دده ددین پاسبان دی
که پاسبانان دین اند
چه هر څوک درود پر وائی
که هر کس بر ایشان درود بخواند
چه کامل دده تصدیق وو
که تصدیق ایشان کامل بود
خو پر دین باندی ثابت وو
و بر دین ثابت بود
جو پر روښان د عدل نمر وو
که روشن آفتاب عدل بود
پدے فرق کښ موافق وو
ودرین فرق موافق بود
دحیا د سخا کان وو
که کان حیا وسخا بود
خوی خاصه وو دده حلم
وحلم خاصهٔ سیرت او بود
چه همت یے ډیر عالی وو
که همت ایشان عالی بود

شجاعت یی بیدریغ وو
شجاعت ایشان بیدریغ بود
ددوی مدح می تصویر کړه
مدح ایشان تصویر کردم
که ددوی د روی د پاره
که برو روئے ایشان
پیر محمد ډیر گناهکار دے
پیر محمد بسیار گنهگار هست
مغفرت لخدایه غواړی
مغفرت از خدا مے خواهد

دکافر دگردن تیغ وو
برائے گردن کافر تیغ بود
بقلم می لږ تحریر کړه
بقلم اندکے تحریر کردم
ما هم وه بخښه غفاره
مرا هم بخبش اے غفار
لهٔ غفاره امید وار دے
از غفار امیدوار است
کهٔ موّمی بیا به ویاړی
اگر یابد باز خوش گردد

څلورم باب دی په بیان کښ د مدح د شاهزاده سلیمان چه
باب چهارم هست در مدح شهزاده سلیمان که
نعمت یی زه سر فراز شوم په مابین کښ د خلقو
نعمت او سرفراز شدم در میان مخلوق
ممتاز شوم مقرر مے تر مواجب دی شکر د نعمت
ممتاز شدم مواجب من از ایشان مقرر ست شکر نعمت
پر ما واجب دی
بر من واجب ست

پس له حمد له دروده
پس از حمد و درود
شاه سلیمان د حکم نمر شو
شاه سلیمان آفتاب با حکم بود

سوه د شاه مدح مقصود
شد مدح شاه مقصود من
کل عالم پر منور شو
همه عالم برو روشن شد

پر عالم فیض وجود شه
بر عالم بخشش از سخا شد
د نعمت شکر مقصود شه
شکر نعمت مقصود شد

د شاه تخت سلیمانی دی
تخت شاه سلیمانی ست
عجب لطف د یزدانی دی
عجیب لطف خدا ست

د حضرت دین ئې محکم کړ
دین حضرت را محکم کرد
په دوران ئې جهل کم کړ
در دوران خود جهالت کم گرد

زیب زینت دی شاه د علم
شاه زیب و زینت علم ست
سیال ئې نشته څوک په علم
برابر او در علم هیچکس نیست

په میدان د جنګ هم شیر دے
در میدان جنگ هم شیر ست
د اعدا په حق شمشیر دے
در حق دشمن شمشیر ست

صاعقه د ده د قهر
صاعقهٔ قهر او
ورانه وی د دښمن ښهر
ویران میکند شهر دشمن را

د بر محکم ئې تخت و بخت دے
بخت و تخت او بسیار مضبوط است
پر دښمن ئې آرام تخت دے
بر دشمن آرام قحط است

لذیذ عمر ئې پر تریخ کړ
لذیذ عمر برو تلخ گردانید
فراخ جهان ئې باند سیخ کړ
کشاده جهان برو همچون سیخ کرد

سرکښ خصم ئې مقهور شه
سرکش دشمنش مغلوب شد
په قلعه د غم محصور شه
در قلعهٔ غم بند شد

پښتانه ور باندې ښاد شو
افغانان باو شاد شدند
له همه غمه آزاد شوه
از همه غم آزاد شدند

قندهار چه د رهښت زندان
قندهار که همه زندان بود
بیا زندان ورته حیران وو
باز زندان باو حیران بود

په دې وقت جنت نذیر شو
درین وقت جنت نذیر شد
هم د مصر دلپذیر شو
هم از مصر دل پذیر شد

نن سبب د هر دولت دی
امروز سبب هر دولت ست
سرچشمه د هر نعمت دی
سرچشمه هر نعمت ست

که په بخت د روزګار وی
اگر بخت روزگار باشد
د ده عمر دی بې شمار وی
عمر او بسیار باشد

شاه زاده د علم کان دی
شهزاده کان علم است
نن رونق د درست جهان دی
امروز رونق تمام جهان است

د دولت ئې زه دعا کرم
از دولتش دعا میکنم
د بخت خواست ئې تل له خدا کوم
سوال بختش همیشه از خدا میکنم

څو امکان د بقا وي به
تا امکان بقا باشد
دا آفتاب دې رب لوی نه
این آفتاب را خدا نگهدارد

چه عالم باندې روښن دی
که عالم برین روشن است
تمام ملک په ده ګلشن دی
تمام ملک برو گلشن است

پیر محمد غریب ناتوان دے
پیر محمد غریب ناتوان ست
سراسره کل نقصان دے
سراسر همه نقصان است

که هر څو مدح تحریر که
اگر هرچند مدح تحریر کند
په بیان کښې به تقصیر که
در بیان تقصیر کند

شاهزاده مدح ده بوره
مدح شهزاده بسیار است
تر حساب تر شماره تیره
از اندازه حساب زیاده ست

پنځم باب په بیان کښې د هغو الفاظو چه باد شاهان
پنجم باب در بیان همان الفاظ که بادشاهان
او حاکمان او هسې نور اهل د دیوان ئې ډیر استعمالوینه
و حاکمان و همچنین دیگر اهل دیوان بسیار استعمال میکنند -

فرمان ورکړه - فرمان واخله - فرمان مه ورکوه - فرمان
فرمان بده - فرمان بردار - فرمان مده - فرمان
ورکړ سو - فرمان ورکړې سوی دی - فرمان به ورکړ سي
داده شد - فرمان داده شده ست - فرمان خواهد داد -
فرمان ور نه کړ سو - فرمان ورکړې سوی نه دی -
فرمان داده نشد - فرمان داده نشده است -
فرمان به ور نه کړ سي - فرمان ئې ورکړ - فرمان ئې
فرمان داده نخواهد شد - فرمان را داد فرمان را
ورکړی دی - فرمان به ورکړي - فرمان ئې ور نکړ -
داده هست فرمان را خواهد داد - فرمان را نداد -
فرمان ئې ورکړی نه دی - فرمان به ور نکړي - فرمان
فرمان نداده است - فرمان را نخواهد داد - فرمان
دې ورکړ - فرمان دې ورکړی دی - فرمان به ورکړې -
را دادی - فرمان را داده اید - فرمان را خواهی داد
فرمان دې ور نکړ - فرمان دې ورکړی نه دی - فرمان به ور نکړې
فرمان را ندادی - فرمان را نداده اید - فرمان را نخواهی داد
فرمان مې ورکړ - فرمان مې ورکړی دی - فرمان به ورکړم -
فرمان را دادم - فرمان را داده ایم - فرمان را خواهم داد -

فرمان مې ور نکړ - فرمان مې ورکړی نه دی - فرمان به ور نکړم -
فرمان را ندادم - فرمان را نداده ایم - فرمان را نخواهم داد
فرمان وکښه - فرمان مکښه - فرمان تمام سو - فرمان تمام نسو
فرمان بنویس - فرمان منویس فرمان تمام شد - فرمان نشد تمام -
فرمان وکښل سو - فرمان کښلی سوی دی - فرمان به وکښل سي -
فرمان نوشته شد - فرمان نوشته شده هست - فرمان نوشته خواهد شد
فرمان و نه کښل سو - فرمان کښلی سوی نه دی - فرمان به نه وکښل سي
فرمان نوشته نشد - فرمان نوشته نشده هست - فرمان نوشته نخواهد شد
فرمان به وکښې - فرمان دې کښلی دی - فرمان دې وکښ
فرمان مے نویسی - فرمان نوشته اید - فرمان را نوشتی -
فرمان به نه وکښې - فرمان دې نه دی کښلی - فرمان دې نه وکښ
فرمان را نخواهی نوشت - فرمان را نه نوشته ای - فرمان نه نوشته ای
فرمان مې وکښ - فرمان مې کښلی دی - فرمان به وکښم
فرمان را نوشتم - فرمان را نوشته ایم - فرمان را خواهم نوشت
فرمان مې نه وکښ - فرمان مې نه دی کښلی - فرمان به نه وکښم
فرمان را نه نوشتم - فرمان را نه نوشته ایم - فرمان نخواهم نوشت -
فرمان ئې وکښ - فرمان ئې کښلی دی - فرمان به وکښي
فرمان را نوشت - فرمان را نوشته هست - فرمان را خواهد نوشت
فرمان ئې نه وکښ - فرمان ئې نه دی کښلی - فرمان به نه وکښي
فرمان را ننوشت فرمان را ننوشته است - فرمان را نخواهد نوشت
دیوان وکړه - دیوان مه کوه - دیوان دې ښه وکړ - دیوان دې ښه نه وکړ
دیوان بکن - دیوان مکن - دیوان را خوب کردی - دیوان را خوب نکردی

دیوان ی وکړ - دیوان ی کړی دی - دیوان به وکړی -

دیوان کرد دیوان کرده ست دیوان خواهد کرد -

دیوان ی نه وکړ - دیوان ندی کړی - دیوان به نه وکړی

دیوان نه کرد - دیوان نه کرده ست دیوان نخواهد کرد -

دیوان وُسو - دیوان سوَی دی - دیوان به وسی -

دیوان شد دیوان شده ست دیوان خواهد شد

دیوان نه وُسو - دیوان نَدی سوی - دیوان به نه وسی

دیوان نشد - دیوان نشده است - دیوان نخواهد شد -

دیوان دی وکړ - دیوان دی کړی دی - دیوان به وکړې -

دیوان راکردی - دیوان راکرده اید - دیوان خواهی کرد -

دیوان دی نه وکړ - دیوان دے نه دی کړی - دیوان به نه وکړې

دیوان رانکردی دیوان رانکرده اید - دیوان رانخواهی کرد

دیوان می وکړ - دیوان می کړی دی - دیوان به وکړم -

دیوان را کردم - دیوان را کرده ایم - دیوان را خواهم کرد -

دیوان می نه وکړ - دیوان می ندی کړی - دیوان به نه وکړم

دیوان رانکردم دیوان را نکرده ایم - دیوان رانخواهم کرد

محصل ولیږه - محصل مه لیږه - محصل څه لره لیږې -

محصل رابفرست محصل را مفرست محصل را چرا بفرستی

محصل ی ولیږه - محصل ی لیږلی دی - محصل به ی ولیږی

محصل را فرستاد محصل را فرستاده ست محصل را خواهد فرستاد -

محصل ی نه ولیږه - محصل ی نه دی لیږلی - محصل به ی نه ولیږی

محصل را نفرستاد محصل را نفرستاده ست محصل را نخواهد فرستاد

محصل دی ولیږه - محصل دی لیږلی دی - محصل به ولیږې

محصل را فرستادی محصل را فرستاده - محصل را خواهی فرستاد -

محصل دی نه ولیږه - محصل دی نه دی لیږلی - محصل به نه ولیږې

محصل را نفرستادی محصل را نفرستاده محصل نخواهی فرستاد

محصل می ولیږه - محصل می لیږلی دی - محصل به ولیږم

محصل را فرستادم محصل را فرستاده ایم - محصل را خواهم فرستاد

محصل مے نه ولیږه - محصل می ندی لیږلی محصل به نه ولیږم

محصل را نفرستادم محصل را نفرستاده ایم - محصل نخواهم فرستاد

وهل کوه - وهل مه کوه - وهه ی - مه ی وهه - وهل څله کوی

زدن بکن زدن مکن بزن ویرا مزن ویرا زدن چرا میکنی

وَهُ یه واهَهٔ - وهلی ی دی - وَهُ بیهٔ وَهِی - نه یهٔ وَه واهه - نه یه دے وهلے

زدش زده است خواهد زد نزدش نزده ست

نه بیهٔ وَهُ وهی - وَهٔ دی واهه - وهلی دی دی - وَهٔ بیهٔ وهے -

نخواهد زد زدی زده ای خواهی زد

وَهٔ می واهه - وهلی مے دی - وَهٔ بیه وهم - نه می وَهٔ واهَهٔ -

زدم زده ام خواهم زد نزدم -

نه مے دی وهلی - نه بیه وَهٔ وهم - تړل کوه - تړل مه کوه -

نزده ایم نخواهم زد بستن بکن بستن مکن

وَهٔ یهٔ تړهٔ - مه یه تړه - څلره بیه تړې - چرته ی تړې - بیگناه دے

بسته اش بکن مکن بسته اش چرا بسته میکنی برهچے مبندی بیگناه ست

وَهٔ یه تاړه - تړلی ی دی - وَهٔ بیه تړی - نه یه وَهٔ تاړه

بستش بسته ست خواهد بست نه بست -

نه یئ دِی تړلی - نه بیه وئ تړی - وه دی تاړه - تړلی دی دی -
نه بسته هست - نخواهد بست - بستی - بستهٔ
وه به یه تړمے - نه دی وه تاړه - نه دی می تړلی - نه بیه وه تړ
خواهی بست - نه بسته - نه بستهٔ - نخواهی بست
وه می تاړه - تړلی می دی - وه بیه تړم - نه مے وتاړه -
بستم - بسته ایم - خواهم بست - نه بستم
نه مے دی تړلی - نه بیه وه تړم - نه بیه پغاړه ځنځیر کړم
نه بسته ایم - نخواهم بست - نه بگردنش - زنجیر کردم
فلانا عرض لره راوله - فلانا مه راواله - څه به کارد ے څه بید کو -
فلانا را بهر عرض بیار - فلانا را بیار - چه بکار است - چه میکنی
راپه ووست - راوستلی ے دی - را بیه وَلی - نه یه راووست
آورد - آورده هست - خواهد آورد - نه آورد
نه یه دی راوستلی نه بیه راولی - را دی ووست - راوستلی دی دی
نه آورده هست - نخواهد آورد - آوردی - آوردهٔ
راپه وَلِ - نه دی راووست - نه دی دی راوستلی - نه بیه راولِ
خواهی آورد - نیاوردی - نه آوردهٔ - نخواهی آورد
رامی ووست - راوستلی مے دی - را بیه ولم - نه می راووست
آوردم - آورده ایم - خواهم آورد - نه آوردم
نه می دی راوستلی - نه بیه راولم - سلام وکړه - سلام مه کوه -
نه آورده ایم - نخواهم آورد - سلام بکن - سلام مکن
سلام څه لره کو - سلامی وکړ - سلام یه کړی دے - سلام به وکړی
سلام چرا میکنی - سلام را کرد - سلام را کرده است - سلام را خواهد کرد

سلام ی نه وکړ - سلام ی نه دی کړے - سلام به نه وکړی - سلام دی وکړ
سلام را نکرد - سلام را نکرده است - سلام را نخواهد کرد - سلام کردی
سلام دی کړی دی - سلام به وکړې - سلام دی نه وکړ - سلام دی نه دی کړے
سلام کردهٔ - سلام خواهی کرد - سلام نکردی - سلام را نکردهٔ -
سلام یه نه وکړې - سلام وکړ - سلام می کړی دے - سلام به وکړم
سلام را نخواهی کرد - سلام کردم - سلام کرده ایم - سلام خواهم کرد
سلامے نه وکړ - سلام می کړے نه دی - سلام به نه وکړم
سلام نکردم - سلام نکرده ایم - سلام نخواهم کرد
خلعت مه ورکوه - خلعت ورکړه - خلعت وچانه ورکو -
خلعت مده - خلعت بده - خلعت را به که میدهی
خلعت واغُنده - خلعت مه اغُنده - خلعت یے واغُست
خلعت بپوش - خلعت مپوش - خلعت را پوشید
خلعت ے اغُستی دی - خلعت به واغُندے - خلعت یه واغُست
خلعت را پوشیده هست - خلعت را خواهد پوشید - خلعت را نپوشید
خلعت یے نه دی اَغُستے - خلعت به نه واغُندے - خلعت دی واغُست
خلعت را نپوشیده هست - خلعت را نخواهد پوشید - خلعت را پوشیدی
خلعت دی اَغُستی دی - خلعت به واغُندِ - خلعت دے نه واغُست
خلعت را پوشیدهٔ - خلعت را خواهی پوشید - خلعت را نپوشیدی -
خلعت دی نه دی اُغستی - خلعت به نه واغندِ - خلعت مے واغست
خلعت را نپوشیدهٔ - خلعت نخواهی پوشید - خلعت پوشیدم
خلعت مے اَغُستی دی - خلعت به واغندم - خلعت می نه واغست
خلعت پوشیده ایم - خلعت را خواهم پوشید - خلعت را نپوشیدم

خلعت می نذی اغوستی - خلعت به نه و اغوندم -

خلعت را نپوشیده ایم - خلعت را نخواهم پوشید

خانان دی راسی - خانان دی نه راشی - خانان څه کار لری -

خانان بیاید خانان نیاید خانان چه کار دارد

خانان راغله - خانان راغلی دی - خانان به راسی -

خانان نه آمدند خانها نه آمده اند خانها نخواهد آمد

خانان نه راغله - خانان نه دی راغلی - خانان به نه راسی

خانها نه آمدند خانها نه آمده اند خانها نخواهند آمد

تاسی راغلاست - تاسی راغلی یاست - تاسی به راسی

شما آمدید شما آمده اید شما خواهید آمد

تاسی نه راغلاست - تاسی نه یاست راغلی - تاسی به نه راسی

شما نه آمدید شما نه آمده اید شما نخواهید آمد

موږ راغلو - موږ راغلی یو - موږ به راسو -

مایان آمدیم - مایان آمده ایم - مایان خواهیم آمد -

موږ نه راغلو - موږ نه یو راغلی - موږ به نه راسو -

مایان نه آمدیم مایان نه آمده ایم - مایان نخواهیم آمد

راغی - راغلی دی - رابسی - نه راغی - نه دی راغلی -

آمد آمده است خواهد آمد نه آمد نه آمده است

نه به راسی - راغلې - راغلی ی - رابسې - نه راغلی -

نخواهد آمد آمدی آمده ای خواهی آمد نه آمدی

نه ی راغلی - نه به سې را - راغلم - راغلی یم - رابسم

نه آمده ای نخواهی آمد آمدم آمده ایم خواهم آمد -

نه راغلم - نه یم راغلی - نه بسم را - مواجب ورکړه

نه آمدم - نه آمده ایم - نخواهم آمد مواجب بده

مواجب مه ورکوه - مواجب دی چادی - مواجب نشته

مواجب مده مواجب از کیست مواجب نیست

مواجب ورکړ - مواجب ورکړی دی - مواجب به ورکړی

مواجب داد مواجب داده است مواجب خواهد داد

مواجب نه ورکړ - مواجب نه دی ورکړی - مواجب به نه ورکړی

مواجب نداد مواجب نداده است مواجب نخواهد داد

مواجب دی ورکړ - مواجب دی ورکړی دی - مواجب به ورکړې

مواجب دادی مواجب داده اید مواجب خواهی داد

مواجب دی نه ورکړ - مواجب دی نه دی ورکړی - مواجب به نه ورکړې

مواجب ندادی مواجب نداده مواجب نخواهی داد

مواجب مې ورکړ - مواجب مې ورکړی دی - مواجب به ورکړم -

مواجب دادم مواجب داده ایم مواجب خواهم داد

مواجب مې نه ورکړ - مواجب مې نه دی ورکړی - مواجب به نه ورکړم

مواجب را ندادم - مواجب نداده ایم مواجب نخواهم داد -

مواجب ورکړ سو - مواجب ورکړی سوی دی - مواجب به ورکړ سی

مواجب داده شد - مواجب داده شده است - مواجب داده خواهد شد

مواجب ورنه کړ سو - مواجب ورکړی سوی نه دی - مواجب به ورنه کړ سی

مواجب داده نشد - مواجب داده نشده است - مواجب داده نخواهد شد

لښکر تول که - لښکر مه تولوه - لښکر چا لره تول کړ -

قشون جمع کن قشون جمع مکن قشون را بهر که جمع میکنی -

لښکر درست نه لري. لښکر بې اسباب دے. لښکر خوار دے۔
قشون آراسته ندارد - قشون بے اسباب است قشون خوار است

لښکر ري تول کړ. لښکر ري تول کړي دے. لښکر به تول کړي۔
قشون را جمع کرد قشون را جمع کرده است - قشون را جمع خواهد کرد

لښکر ري تول نکړ. لښکر تول کړي نه دے. لښکر به تول نکړي
قشون را جمع نکرد - قشون را جمع نکرده است قشون جمع نخواهد کرد

لښکر دي تول کړ. لښکر دي تول کړي دي. لښکر به تول کړ۔
قشون را جمع کردی - قشون را جمع کرده - قشون را جمع خواهی کرد

لښکر دي تول نکړ. لښکر دي تول کړي نه دے. لښکر به تول نکړ۔
قشون را جمع نکردی - قشون را جمع نکرده - قشون را جمع نخواهی کرد

لښکر مي تول کړ. لښکر مي تول کړي دے. لښکر به تول کړم۔
قشون را جمع کردم - قشون را جمع کرده ایم - قشون را جمع خواهم کرد۔

لښکر مي تول نکړ. لښکر مي تول کړي نه دے. لښکر به تول نکړم
قشون را جمع نکردم قشون را جمع نکرده ایم - قشون را جمع نخواهم کرد۔

نسان ونسه. نسان مه نسه - نسان دي لا نه دي نيولي
نسان بگیر - نسان مگیر - نسان را هنوز نگرفته ای

نسان ي وه نيو. نسان ي نيولي دے - نسان به وه نسي۔
نسان را گرفت - نسان را گرفته است - نسان را خواهد گرفت

نسان ئې نه وه نيو. نسان ئې نه دي نيولي. نسان نه وه نسي
نسان را نگرفت - نسان را نگرفته است - نسان نخواهد گرفت

نسان دي وه نيو. نسان دي نيولي دي - نسان به وه نسي۔
نسان را گرفتی - نسان را گرفته - نسان را خواهی گرفت

نسان دي نه وه نيو. نسان دي نه دي نيولي. نسان به وه نسې
نسان را نگرفتی نسان را نگرفته نسان را نخواهی گرفت -

نسان مي وه نيو. نسان مي نيولي دي - نسان به ونسم
نسان گرفتم نسان را گرفته ایم - نسان خواهم گرفت -

نسان مي نه وه نيو. نسان مي نه دي نيولي. نسان نه وه نسم
نسان نگرفتم نسان نگرفته ایم - نسان نخواهم گرفت -

شماره. يا حساب هم په غه رنګ زده کړه. وايه شماره ئے
شمار کن وحساب را هم بهمین قسم یاد بگیر - بگو شماره را

وه نيوه. شماره ي نيولي ده - شماره به وه نسي
گرفت - شماره را گرفته ست - شماره را خواهد گرفت

حساب ئے وه نيوه. حساب ئے نيولي دے. حساب به وه نسي
حساب را گرفت حساب را گرفته ست حساب را خواهد گرفت

هم دغه ويل سي - وه يې ګڼه - مه يې ګڼه څوي ګڼې۔
هم همین قسم گفته میشود - بشمار مشمار - چند میشماری

وه ي ګڼل. ګڼلي ئے دي - وه به ي ګڼي - نه ي وه ګڼل۔
شمرد شمرده است میشمارد - نه شمرد

نه يې دي ګڼلي. نه به ي وه ګڼي - وه دي ګڼل۔
نشمرده است نخواهد شمرد شمردی -

ګڼلي دي دي - وه به ي ګڼې - نه دي وه ګڼل۔
شمرده - خواهی شمرد نشمردی

نه دي دي ګڼلي - نه به ي وه ګڼې - وه مي ګڼل۔
نشمرده نخواهی شمرد - شمردم -

ګڼلی مې دی - وه بیه ګڼمه - نه مې وه ګڼل -

شمرده ام خواهم شمرد نشمردم

نه مې دی ګڼل - نه بیه وه ګڼم - ښکار و کړه -

نشمرده ام نخواهم شمرد شکار بکن

ښکار مه کوه - په ښکار پسې عبث عمر ضایع کیږی -

شکار مکن در دنبال شکار عبث عمر ضائع مے شود

ښکار که وکړې باک نشته - ښکار مباح دی - ښکار

شکار اگر بکنی باک نیست شکار مباح ست - شکار

ښه دی کله کله - غم به دی لرې کړی له دله -

خوب ست گاه گاه غم شما دور میکند از دل

شاه زاده صاحب ښکار ته ووت - ښکار ته به ووزی -

شهزاده صاحب به شکار بیرون شد - به شکار بیرون خواهد شد -

ښکار ته وتلی دی - ښکار ته نه ووت - ښکار ته به نه ووزی

به شکار بیرون شده ست به شکار بیرون نشد - به شکار بیرون نخواهد شد -

ښکار ته وتلی نه دی - ښکار ته ووتې - په ښکار به ووزی

به شکار بیرون نشده ست - به شکار بیرون شدی - به شکار بیرون خواهی شد -

ښکار ته وتلی ی - ښکار ته نه ووتې - ښکار ته به نه ووزې -

به شکار بیرون شده - به شکار بیرون نشدی - به شکار بیرون نخواهی شد -

ښکار ته وتلی نه ی - په ښکار ته ووتم - په ښکار به ووزم -

به شکار بیرون نشده - به شکار بیرون شدم - به شکار بیرون خواهم شد -

ښکار ته وتلی یم - ښکار ته نه وه وتم - په ښکار به نه ووزم

به شکار بیرون شده ام - به شکار بیرون نشدم - به شکار بیرون نخواهم شد -

ښکار ته نه یم وتلی - شپږم باب په بیان کښې د هغو لفظو چه نور خلق وائی

به شکار نشده ام بیرون ششم باب در بیان همان لفظها که این دیگر مردم مگوید

بازار له ولاړ سه - بازار له مه ځه - بازار ته څه کوې -

بازار برو بازار مرو بازار چه میکنی

بازار د بیکارو کار دی - چه پیسه نه لرې بازار مه وینه

بازار مر بیکاران را کار ست کر پول نداری بازار مبین

و بازار ته دی هغه څی چه پیسه لری - چه پیسه لری هغه دی نه ځی

به بازار همو برود که پول دارد - که پول ندارد همو نرود

بازار له ولاړ م - بازار له تللی یو - بازار له به ولاړ سم -

بازار رفتم بازار رفته ایم - بازار خواهم رفت

بازار له نه ولاړ م - بازار له نیم تللی - بازار له به نه ولاړ سم

بازار نرفتم بازار نرفته ایم بازار نخواهم رفت -

بازار له ولاړ ې - بازار له تللی ی - بازار له به ولاړ سې -

بازار رفتی بازار رفته بازار خواهی رفت -

بازار له نه ولاړ ې - بازار ته تللی نه ی - بازار له به ولاړ نسې

بازار نرفتی بازار نرفته بازار نخواهی رفت

بازار له ولاړ ه - بازار له تللی دی - بازار له به ولاړ سې

بازار رفت بازار رفته است بازار خواهد رفت -

بازار له نه ولاړ ه - بازار له نه دی تللی - بازار له به نه سې ولاړ

بازار نرفته بازار نرفته ست - بازار نخواهد رفت -

سودا وکړه - سودا مکوه - شیطان ګران دی -

سودا بکن سودا مکن چیزها گران است -

نقصان شي - سود به وه نکړ- زیان به وکړ- څو وخت
نقصان میشود سود نخواهی کرد زیان خواهی کرد- چند وقت

وه دریږه - رخت به ارزان سي - سودا به وکړه-
ابستاده شو رخت ارزان میشود سودا کرد

سودا یې کړی ده - سودا به وکړی - سودا به نه وکړه-
سودا کرده ست سودا خواهد کرد سودا نکرد-

سودا یې نده کړی - سودا به نه وکړی - سودا دې وکړه-
سودا نکرده است سودا نخواهد کرد سودا کردی

سودا دې کړی ده - سودا به وکړې - سودا دې نه وکړه-
سودا را کردهٔ سودا خواهی کرد- سودا را نکردی

سودا دې نده کړی - سودا به نه وکړې - سودا مې وکړه-
سودا را نکردهٔ سودا را نخواهی کرد سودا را کردم

سودا مې کړی ده - سودا به وکړم - سودا مې نه وکړه-
سودا را کرده ایم - سودا را خواهم کردم سودا را نکردم

سودا مې نده کړی - سودا به نه وکړم - کښت وسو-
سودا را نکرده ایم - سودا را نخواهم کرد- کشت شد

کښت نه وسو - کښت ښه دی - کښت ښه نه دی-
کشت نشد کشت خوبست کشت خوب نیست

کښت سرخي وه واهه - کښت وکړه - کښت مه کوه-
کشت سرخی زد کشت بکن کشت مکن

کښت خواري غواړي - د کښت اوس وخت نه دی
کشت خاری میخواهد از کشت الحال وقت نیست

د کښت وخت لا پس دی - کښت ډیر وکړه - کښت ډیر مه کوه-
از کشت وقت هنوز پس ست- کشت بسیار بکن - کشت بسیار مکن-

والله بدی په وه نه رسیږی - او به پرِ وچې سي-
قوت شما باو نخواهد رسید - آب برو خشک خواهد شد-

حاصل بدی له لاس ووزي - خواري بدی هبطه سي
حاصل شما از دست بیرون خواهد شد خواری شما حبط خواهد شد

کښت یې وکړ - کښت یې کړی دی - کښت به وکړي-
کشت راکرد کشت کرده است کشت خواهد کرد-

کښت یې نه وکړ - کښت یې نه دې کړی - کښت به نه وکړي
کشت را نکرد کشت را نکرده ست کشت را نخواهد کرد-

کښت دې وکړ - کښت دې کړی دی - کښت به وکړې
کشت کردی کشت کردهٔ کشت خواهی کرد-

کښت دې نه وکړ - کښت دې نه دی کړی - کښت به نه وکړې
کشت را نکردی کشت را نکردهٔ - کشت را نخواهی کرد

کښت مې وکړ - کښت مې کړی دی - کښت به وکړم-
کشت را کردم کشت کرده ایم - کشت خواهم کرد-

کښت مې نه وکړ - کښت مې نه دی کړی - کښت به نه وکړم
کشت نکردم کشت نکرده ایم - کشت نخواهم کرد-

او به وچې کړه - او به مه وچوه - که او به وچې کړې
آب خشک کن آب مکن خشک اگر آب خشک کنی -

شالی به له لاس ووزي - او به ور کړه چه شالی او به کړي-
شالیها از دست بیرون میشود آب بده که شالی را آب کند-

اُوبه وَچي سَو - اوبه وَچي سَوي دِي - اوبه به وَچي سے
اب خشک شد - آب خشک شده ہست آب خشک خواہد شد

اُوبه وَچي نسَو - اوبه وَچي سَوي ندي - اوبه به وَچي نسي
آب خشک نشد آب خشک نشده ہست آب خشک نخواہد شد

اوبه ی وَچي کړه - اوبه ی وَچي کړي دي - اوبه به وَچي کړي -
آب را خشک کرد - آب را خشک کرده ہست - آب را خشک خواہد کرد

اوبه ی وَچي نکړه - اوبه ی وَچي کړي ندي - اوبه به وَچي نکه -
آب را خشک نکرد آب را خشک نکرده ہست آب را خشک نخواہد کرد

اوبه دي وَچي کړه - اوبه دي اوچي کړي دي - او به به وَچي کړه -
آب را خشک کردی آب را خشک کردهٔ - آب را خشک خواہی کرد

اوبه دي وَچي نکړي - اوبه دي وَچي کړي ندي - اوبه به وَچي نکړه
آب را خشک نکردی - آب را خشک نکردهٔ - آب را خشک نخواہی کرد

اوبه مي وَچي کړه - اوبه مے وَچي کړي دي - اوبه به وَچي کړم -
آب را خشک کردم آب را خشک کرده ایم - آب را خشک خواہیم کرد -

اوبه مي وَچي نکړه - اوبه مي وَچي کړي ندي - اوبه به وَچي نکړم
آب را خشک نکردم آب را خشک نکرده ایم - آب را خشک نخواہم کرد -

باغ کښېنوه - باغ مه کښېنوه - باغ پوچې کړه - باغ پوچې مه کوه
باغ بنشاں - باغ منشاں - باغ را پوچی کن - باغ را پوچی مکن

باغ شین سُو - باغ شین نسو - باغ ږلی وهٔ واهه
باغ سبز شد باغ سبز نشد - باغ ژاله زد -

باغ انگور وکړه - باغ انگور نه وکړ - سر درخت باد وه رژاوه -
باغ انگور کرد - باغ انگور نکرد - سر درخت را باد ریخت

باغ ی خراب کړ - باغ مي خراب کړي دي - باغ به خراب کړي -
باغ را خراب کرد باغ را خراب کرده ہست باغ را خراب خواہد کرد

باغ ی خراب نکړ - باغ ی خراب کړي ندي - باغ به خراب نکړي
باغ را خراب نکرد باغ را خراب نکرده ہست باغ را خراب نخواہد کرد

باغ دي خراب کړ - باغ دي خراب کړي دي - باغ به خراب کړ -
باغ را خراب کردی باغ را خراب کردهٔ باغ را خراب خواہی کرد

باغ دي خراب نکړ - باغ دي خراب کړي ندي - باغ به خراب نکړ
باغ را خراب نکردی باغ را خراب نکردهٔ - باغ خراب نخواہی کرد

باغ مي خراب کړ - باغ مي خراب کړي دي - باغ به خراب کړم -
باغ را خراب کردم باغ را خراب کرده ایم - باغ را خراب خواہم کرد

باغ مي خراب نکړ - باغ مي خراب کړي ندي - باغ به خراب نکړم
باغ را خراب نکردم باغ را خراب نکرده ایم باغ را خراب نخواہم کرد

لَوَ وکړه - لَو مَکوه - لَو خواري ده - لو کله سُو - لو کله سوے دی
درو بکن درو مکن درو خواری ہست درو شروع شد درو شروع شده ہست

لَو به کله سي - لَو ی کله سُو - لَو ی کله سوي دي - لو به ی کله سي -
درو شروع خواہد شد - دروش شروع شد - دروش شروع شده ہست - دروش شروع خواہد شد

لَو ی کله نسُو - لَو ی کله سَوي ندي - لو به ی کله نسي
دروش شروع نشد - دروش شروع نشده ہست دروش شروع نخواہد شد

لَو دي کله سُو - لو دي کله سَوي دي - لو به دي کله سي -
دروش شروع شد - دروش شروع شده ہست دروش شروع خواہد شد -

لَو دي کله نسُو - لو دي کله سوي ندي - لو به دي کله نسي
درو شما شروع نشد - درو شما شروع نشده ہست - درو شما شروع خواہد شد

لومي ګڼه شو - لومي ګڼه سوی دی - لو به مي ګڼه سي
دروم شروع شد - دروم شروع شده ست - دروم شروع خواهد شد-

لومي ګڼه نشو - لومي ګڼه سوی ندی - لو به مي ګڼه نسي
دروم شروع نشد - دروم شروع نشده ست - دروم شروع خواهد نشد

لوی وکړ - لوی کړی دی - لو به وکړی - لوی به نه وکړ-
درو کرد - درو کرده است - درو خواهد کرد - درو نکرد-

لوی ندی کړی - لو به نه وکړی - لو دی نه وکړ
درو نکرده است - درو نخواهد کرد - درو کردی

لو دی کړی دی - لو به وکړ - لو دی نه وکړ
درو کرده - درو خواهی کرد - درو را نکردی-

لو دی ندی کړی - لو به نه وکړ - لو مے وکړ-
درو نکرده - درو نخواهی کرد - درو کردم

لومي کړی دی - لو به وکړم - لو مے نه وکړ-
درو کرده ایم - درو خواهم کرد - درو نکردم

لومي ندی کړی - لو به نه وکړم - لو پریوت
درو نکرده ایم - درو نخواهم کرد - درو افتاد

لو پریوتلی دی - لو به پریوزی - درمند وه کوټه
درو افتاده است - درو خواهم افتاد - خرمن بکوب

درمند مه کوټه - درمند تر کوټو مه کوټه
خرمن نکوب - خرمن را تا کے مے کوبی-

ورېش پرې واخسته - ورېش پرې اخستی ده-
از وغه سال را برداشت - از وغه سال را برداشته ست

ورېش پر به واخلی - ورېش پر دی واخسته-
از وغه را خواهد برداشت - از وغه را برداشتی

ورېش پر دی اخستی ده - ورېش پر به واخلِ-
از وغه را برداشته - از وغه را خواهی برداشت

ورېش پر مي واخسته - ورېش پر مے اخستی ده-
از وغه را برداشتم - از وغه را برداشته ام

ورېش پر به واخلم - سږ کال پر یوالی ده-
از وغه را بر میدارم - امسال پر بوا نی ست

کاختی دی رب نه راولی - کاختی نسته خدای دے
قحط را رب نیاورد - قحط نیست رب العالمین

سر د شاهزاده صاحب ونالری چه سرچشمه د جود دی
سر شهزاده صاحب داشته باشد که سرچشمه سخاوکرم ست

آمین - آمین - آمین - دا دعا می حق قبوله کړی مبین
استجب استجب استجب این دعاے من را قبول کند قادر مبین

اوم باب په بیان کښ د خوراک او د څښن او د اغوستن
هفتم باب در بیان خوراک ونوشیدن وپوشیدن

خواړه وه خوره - خواړه ډیر خوره - خواړه مه خوره-
طعام بخور - طعام بسیار بخور - چیز نخور

خواړه لږ خوره - هر رنګه خواړه بدی رنځور کړ-
چیز کم خور - هر قسم خوردنیها شما را رنجور خواهد کرد

ډوډی به وخوره - ډوډی یې خوړلی ده - ډوډی به وخوری
نان را خورد - نان را خورده است - نان را خواهد خورد-

ډوډی به نه وخوړه - ډوډی به نه خوړلې -

نان را نخورد   نان را نخورده ست

ډوډی به نه وه خوري - ډوډی دی وخوړه -

نان را نخواهد خورد   نان را خوردی -

ډوډی دی خوړلی ده - ډوډی به وه خوری -

نان را خوردهٔ   نان را خواهی خورد -

ډوډی دی نه وخوړه - ډوډی دی نده خوړلی -

نان را نخوردی   نان را نخوردهٔ

ډوډی به نه وخوری - ډوډی می وخوړه -

نان را نخواهی خورد   نان را خوردم

ډوډی می خوړلی ده - ډوډی به وه خورم

نان را خورده ایم   نان را خواهم خورد

ډوډی مې نه وه خوړه - ډوډی می نده خوړلې

نان را نخوردم   نان را نخورده ایم -

ډوډی به نه وخورم - اوبه وښنبه اوبه مه ښنبه

نان را نخواهم خورد   آب بخور   آب مخور

اوبه لږ ښنبه - اوبه که ډیری وښنبې نس بدی ښکله

آب کم خور   آب اگر بسیار بخوری شکم شما را ازهم

وه کاږی - او خوب بدی ډیر که - اوبه ی وښنبې -

میکشد   و خواب شما را بسیار خواهد کرد - آب خورد

اوبه ی ښنبلی دی - او به به وښنبي

آب خورده ست   اب را خواهد خورد

اوبه ی نه وښنبې - اوبه ی نده ښنبلی - اوبه به

آب نخورد   آب نخورده ست   آب

نه وښنبي - اوبه دی وښنبې - اوبه دی ښنبلی دی

نخواهد خورد   آب خوردی   آب خوردهٔ

اوبه به وښنبې - اوبه دی نه وښنبې - اوبه دی نده ښنبلې

آب خواهی خورد   آب را نخوردی   آب را نخوردهٔ -

اوبه به نه وښنبې - اوبه می وښنبې - اوبه می ښنبلی دی

آب را نخواهی خورد   آب را خوردم   اب را خورده ایم

اوبه به وښنبم - اوبه می نه وښنبې - اوبه می نده ښنبلې

آب را خواهم خورد   آب را نخوردم   آب را نخورده ایم -

اوبه به نه وښنبم - پوښ واغونده - پوښ مه اغونده

آب را نخواهم خورد   پوشاک ورخت بپوش   پوشاک درخت را مپوش

پوښ لږ اغونده - ساده‌گی ده - ډیر پوښ مه اغونده

رخت کم بپوش - که سادگی ست   بسیار رخت مپوش -

اسراف دی - اسراف بد دی - قبا ی واغوسته

که اسراف هست   اسراف بد هست   قبا را پوشید

قبا ی اغوستی ده - قبا به واغوندی - قبا ی نه واغوسته

قبا را پوشیده هست   قبا را خواهد پوشید   قبا را نپوشید

قبا ی نده اغوستی - قبا به نه واغوندی - قبا دی

قبا را نپوشیده هست   قبا را نخواهد پوشید   قبا را

واغوسته - قبا دی اغوستی ده - قبا به واغوندې -

پوشیدی   قبا را پوشیدهٔ   قبا را خواهی پوشید

قبادی نه واغسته - قبادی نده اغستی - قبا به نه واغندا
- قبا را نپوشیدی قبارا نپوشیدهٔ - قبا را نخواهی پوشید -
قبا می واغسته - قبا می اغستی ده - قبا به نه واغندم
قبارا پوشیدم قبارا پوشیده ایم قبا را خواهم پوشید
قبا می نه واغسته - قبا می نده اغستی - قبا به نه واغندم
قبا را نپوشیدم قبارا نپوشیده ایم - قبارا نخواهم پوشید
پګړی پسر کړه - پګړی مه پسر کوه - پګړ ستا مناسب نده -
دستار بسر کن دستار بسر مکن دستار شمارا مناسب نیست
پګړی ډیره پسر کوه - چه سُنّت ده رسولُ الله ده -
دستار البیار بسر کرده میباش که سنت رسول الله ست صلے الله علیه وآله وسلم
پګړی یه پسر کړه - پګړی یه پسر کړی ده - پګړی به پسر کړی
دستار را بسر کرد - دستار را بسر کرده ست - دستار را بسر خواهد کرد
پګړی یه پسر نکړه - پګړی به پسر کړی نده - پګړی به پسر نکړی
دستار را بسر نکرد دستار را بسر کرده نیست - دستار را بسر نخواهد کرد
پګړی دی پسر کړه - پګړی دی پسر کړی ده - پګړی به پسر کړې
دستار را بسر کردی دستار را بسر کردهٔ - دستار را بسر خواهی کرد -
پګړی دې پسر نکړه - پګړی دی پسر کړی نده - پګړی به پسر نکړې -
دستار را بسر نکردی - دستار را بسر نکردهٔ - دستار را بسر نخواهی کرد
پګړی می پسر کړه - پګړی می پسر کړی ده - پګړی به پسر کړم -
دستار را بسر کردم دستار را بسر کرده ایم - دستار را بسر خواهم کرد -
پګړی می پسر نکړه - پګړی می پسر کړی نده - پګړی به پسر نکړم -
دستار را بسر نکردم دستار را بسر نکرده ایم - دستار را بسر نخواهم کرد

چارګزی ترملاوه تړه - چارګزی ترملا مه تړه -
چارگزی بکمر بہ بند چارگزی را بر کمر مبند -
چارګزی ډیره ناروا ده - په تړلُ کښ ی فائده نسته
چارگزی بسیار نارواست در بستن وے فائده نیست -
چارګزی ترملا کړه - چارګزی ترملا کړی ده - چارګزی
چارگزی را بر کمر کرد چارگزی را بر کمر کرده است - چارگزی را
به ترملا کړی - چارګزی یه ترملا نکړه - چارګزی یه
بر کمر خواهد کرد - چارگزی را بر کمر نکرد چارگزی را
ترملا کړی نده - چارګزی به ترملا نکړی - چارګزی دی
بر کمر نه کرده ست - چارگزی بر کمر نخواهد کرد - چارگزی را بر کمر
ترملا کړه - چارګزی دی ترملا کړی ده - چارګزی به ترملا
بر کمر کردی - چارگزی را بر کمر کردهٔ چارگزی را بر کمر خواهی کرد
چارګزی دی ترملا نکړه - چارګزی دی ترملا کړی نده
چارگزی را بر کمر نکردی چارگزی بر کمر نکردهٔ
چارګزی به ترملا نکړې - چارګزی می ترملا کړه -
چارگزی را بر کمر نخواهی کرد - چارگزی را بر کمر کردم
چارګزی می ترملا کړی ده - چارګزی به ترملا کړم
چارگزی را بر کمر کرده ایم - چارگزی بر کمر خواهم کرد -
چارګزی می ترملا نکړه - چارګزی می ترملا کړی نده
چارگزی را بر کمر نه کردیم چارگزی را بر کمر نکرده ایم
چارګزی به ترملا نکړم - د قصب پر توکټ وکړه -
چارگزی را بر کمر نخواهم کرد - از قصب تبنان بکن -

دَقصَب پرتوکَ مَه کوَه - دَسپِینِ قمیص وکړه -

از قصب تنبان مکن از سپیدی پیرہن بکن -

دَسپِینَ ی قمیص مَه کوه - وریښم زینت دښځو دی -

از سپیدی پیرہن مکن ابریشم زینت زنان ہست

اونارینه وُولره - خدا یورسول ناروا کړی دی

و مر مردان را خدا ورسول ناروا کرده ہست

هم پد غه رنګ سپین زر - او سره زر ناروا دی -

ہم بہمیں قسم نقره و طلا ناروا ست -

پرهیز دی سړدان مسلمانان ورځنِ ډیر کړی -

پرہیز مردان مسلمانان از وے بسیار کنند

وار

چری ندوی چه په اغوستن سره دَدوی ځان سزا

جائے نباشد که به لباس اینها جان خود را سزاوار

زرو

دَاُور کړی - او کُتی پقدر د یوه مثقال د سپین

آتش کند - وانگشتری بقدر یک مثقال نقره

که حاکم یا قاضی یا مفتی به دپاره دمهر د کاغذ

اگر حاکم یا قاضی یا مفتی از بہر مُہر کاغذ

پلاس کړی - باک ی نشته - کُتی پلاس کړه -

بدست کند - باکش نیست انگشتری را بدست کن -

کُتی پلاس مکوه - کُتی څه کوی - کُتی پلاس کړه

انگشتری بدست مکن انگشتری چه میکنی - انگشتری را بدست کرد

کُتی ی پلاس کړی دَه - کُتی به پلاس کړی -

انگشتری را بدست کرده ست - انگشتری را بدست خواہد کرد -

کُتی دی پلاس کړه - کُتی دی پلاس کړی دَه -

انگشتری را بدست کردی انگشتری را بدست کرده -

کُتی به پلاس کړم - کُتی مے پلاس کړه - کُتی می پلاس کړی دَه

انگشتری را بدست خواہم کرد - انگشتری بدست کردم - انگشتری را بدست کرده ایم

کُتی به پلاس کړم - کُتی می پلاس نکړه - کُتی می پلاس کړی نَدَه

انگشتری را بدست خواہم کرد - انگشتری را بدست نکردم - انگشتری را بدست نکرده ایم

کُتی به پلاس نکړم - هم په دغه قیاس ی هغه نور هم زده کړه

انگشتری را بدست نخواہم کرد - ہم بہمیں قیاس دیگر الفاظ را ہم یاد کن

اتم باب په بیان کښِ د هغو الفاظو چه صحرا نشینان

ہشتم باب در بیان ہمان لفظها که صحرا نشینان

او مالداران ی ډیر مستعملوینه او سرِ کار ددوی وی

با مال داران اش بسیار مستعمل میکنند و سرکار ایشان باشد

غوا به وتړه - غوا به مه تړه - غوا به وه پیایه - غوا به مه پیایه

گاؤ ہا را بسته کن - گاؤ ہا را بسته مکن گاؤ ہا را بچران گاؤ ہا را مچران

غوا به پریږده - چه پخپله څری - غوا به چاق کړی دی

گاؤ ہا را بگذار که خود بچرد گاؤ ہا را چاق کرد

غوا به څاربه دی - غوا به څاربه کړه -

گاؤ ہا چاق ہست گاؤ ہا را چاق کرد

غوا به ی څاربه کړی دَه - غوا به به څاربه کړی -

گاؤ ہا را چاق کرده ہست گاؤ ہا را چاق خواہد کرد

غوا به ی څاربه نکړه - غوا به به څاربه کړی نَدِی

گاؤ ہا را چاق نکرد گاؤ ہا را چاق نکرده ہست

غوایه به ښاربه نکړي - غوایه دي ښاربه کړه - غوایه دي
گاؤ ها را چاق نخواهد کرد - گاؤ ها را چاق کردی - گاؤ ها را

ښاربه کړي دي - غوایه به ښاربه کړې - غوایه دې ښاربه نکړه -
چاق کرده - گاؤ ها را چاق خواهی - گاؤ ها را چاق نکردی

غوایه دي ښاربه کړي ندي - غوایه به ښاربه نکړې -
گاؤ ها را چاق نکرده - گاؤ ها را چاق نکردی

غوایه مې ښاربه کړه - غوایه مې ښاربه کړي دي - غوایه به
گاؤ ها را چاق کردم - گاؤ ها را چاق کرده ایم - گاؤ ها را

ښاربه کړم - غوایه مې ښاربه نکړه - غوایه مې ښاربه کړي ندي
چاق خواهم کرد - گاؤ ها را چاق نکردم - گاؤ ها را چاق نکرده ایم -

غوایه به ښاربه نکړم - عنلی وه پیایه - عنلی مه پیایه
گاؤ ها را چاق نخواهم کرد - گوسپند بچران - گوسپند مچران

عنلی راوله - لیري ورایله کړه - شودې ولوشه
گوسپند را بیار - بره ها را بایشان رها کن - شیر بدوش -

شودې مستې کړه - شودې مه لوشه - شودې لیوونه پریږده
شیر را ماست کن - شیر مدوش - شیر را به بره ها بگذار

چې ورو ی خواران دې نکړ دی - عنلی به ولو -
که بخورد - خوار ها لاغر ست - گوسپند ها را دوشید -

عنلی به لوی دي - عنلی به ولوشي - عنلی به نه ولو -
گوسپند ها را دوشیده ست - گوسپند ها را خواهد دوشید - گوسپند ها را ندوشید

عنلی ی نه دي لوبه - عنلی به نه ولوشي -
گوسپند ها را ندوشیده ست - گوسپند ها نخواهد دوشید -

عنلی دي ولو - عنلی دي لویه دي - عنلی به ولوشې
گوسفند ها دوشیدی - گوسفند ها را دوشیده - گوسفند ها را خواهی دوشید

عنلی دي نه ولو - عنلی دي نه دي لویه - عنلی به نه ولوشې
گوسفند ها را ندوشیدی - گوسفند ها را ندوشیده - گوسفند ها نخواهی دوشید

عنلی مې ولو - عنلی مې لوې دې - عنلی به ولوشم
گوسفند ها را دوشیدم - گوسفند ها را دوشیده ایم - گوسفند ها خواهم دوشید

عنلی مې نه ولو - عنلی مې نه دي لوې - عنلی به نه ولوشم
گوسفند ها را ندوشیدم - گوسفند ها را ندوشیده ایم - گوسفند ها را نخواهم دوشید

وقت د غرمې دي عنلی راغلي دي - شپانه په رسه سرتړلی دی
وقت نیمروزه ست - گوسفند ها آمده هست - چوپان برسن لبسته ست

وینځی ورسه کټوی ورواخله - پیو ورومین وی که واخله
کنیز برو دیگ برایش بردار - از شیر دار پشها پر بردار

مزکه واښه ده عنلی پرېپایه - که واښه نه وو هلته ی پیایه
زمین علف ست گوسفند ها را برو بچران - اگر علف نبود بعد ازان ببر -

پسرلی سږ ښه دي تر حد پېوړنه - بوده را دی روی مې عاره کور ته
بهار امسال خوبست از حد زیاده - جوانان ے آید ببر لبسوی خانه

ښپنه وغړه وته عنلی بوزه - چه مړ اشي لښه بیرو زه -
چوپان بطرف کوه گوسفند ها را ببر - که سیر بیاید از خوب ببرد

هم به دوی خوري د ماښې کلون - هم هسې ننګ د ونونیلکو
هم اینها خواهد خورد کتها ے ماش را - هم همچنین قسم بخورد علفها ے نخجک را

ښرب به دوی شی لحده زیاتي - شودې به ډیرې کړي یو
چاق اینها میشود - از حد زیاده - شیر بسیار خواهد کرد -

کږدی وه دړوه ژمی دی - کږدی مه دړوه اوس اړه نشته

خیمه سیاه را برپا کن زمستان است خیمه سیاه را برپا مکن الحال ضرور نیست

کږدی ی وه دړوله - کږدی ی دړولی ده - کږدی به وه دړوی

خیمه سیاه را برپا کرد - خیمه سیاه را برپا کرده است - خیمه سیاه را برپا خواهد کرد

کږدی یه نه وه دړوله - کږدی ی نه ده دړولی - کږدی به نه وه دړوی

خیمه سیاه را برپا نکرد - خیمه سیاه را برپا نکرده است - خیمه سیاه را برپا نخواهد کرد

کږدی دی وه دړوله - کږدی دی دړولی ده - کږدی به وه دړوی

خیمه سیاه را برپا کردی - خیمه سیاه را برپا کرده - خیمه سیاه را برپا خواهی کرد -

کږدی دی نه وه دړوله - کږدی دی نه ده دړولی - کږدی به نه وه دړوی

خیمه سیاه را برپا نکردی - خیمه سیاه را نکرده برپا - خیمه سیاه را برپا نخواهی کرد

کږدی می وه دړوله - کږدی می دړولی ده - کږدی به وه دړوم

خیمه سیاه را کردم برپا - خیمه سیاه را برپا کرده ایم - خیمه سیاه را برپا خواهم کرد -

کږدی می نه وه دړوله - کږدی می نه ده دړولی - کږدی به نه وه دړوم

خیمه سیاه را نکردم برپا - خیمه سیاه را نکرده ایم برپا - خیمه سیاه را نخواهم برپا کرد

وکډېږه - مه کډېږه - وکوم لور ته کډېږې - چېرې به واړه وې

کوچ کن - کوچ مکن - بکدام طرف کوچ میکنی - کجا نزول میکنی -

وکډېده - کډېدلی دی - وه به کډېږی - نه وه کډېده -

کوچ کرد - کوچ کرده است - کوچ خواهد کرد - نکرد کوچ

کډېدلی نه دی - نه به وکډېږی - وکډېدې - کډېدلی ی -

کوچ نکرده است - نخواهد کوچ کرد - کوچ کردی - کوچ کرده -

وه به کډېږې - نه وکډېدې - کډېدلی نه ی - نه به وکډېږې -

کوچ خواهی کرد - نکردی کوچ - کوچ نکرده - نخواهی کوچ کرد -

وکډېدم - کډېدلی یم - وه به کډېږم -

کوچ کردم - کوچ کرده ام - خواهم کوچ کرد -

نه وکډېدم - کډېدلی نه یم - نه به وکډېږم -

نکردم کوچ - کوچ نکرده ایم - نخواهم کوچ کرد

لرګی یا بوټی وکړه ژمی راځی - لرګی او بوټی مه کوه

چوب یا بوته بکن زمستان می آید چوب و بوته مکن

ژمی لا لری دی - خدای زده چه څوک به ژوندی وی

زمستان هنوز دور است خدا میداند که تا کی زنده خواهد بود

تر اوبو پخوا خوټک کاوڼی نه کاږی حرص مکوه -

از آب پیشتر کسی پاتزار ها نمی کشد حرص مکن

حریص محروم وی - نصیحت واخله - فایده به درکړی

حریص محروم می باشد نصیحت بردار - فائده خواهد داد

لرګی ی وه کړه - لرګی ی کړی دی - لرګی به وکړی -

چوب یا هیزم را کرد - هیزم را کرده است - هیزم را خواهد کرد -

لرګی ی نه وکړه - لرګی ی نه دی کړی - لرګی به نه وکړی

هیزم را نکرد - هیزم را نکرده است - هیزم را نخواهد کرد -

لرګی دی وکړه - لرګی دی کړی دی - لرګی به وکړی

هیزم را کردی - هیزم را کرده - هیزم را خواهی کرد -

لرګی دی نه وکړه - لرګی دی نه دی کړی - لرګی به نه وکړی

هیزم را نکردی - هیزم را نکرده - هیزم را نخواهی کرد

لرګی می وکړه - لرګی می کړی دی - لرګی به وکړم

هیزم را کردم - هیزم را کرده ایم - هیزم را خواهم کرد -

لوګی می نه وکړه - لوګی می نه دی کړی - لوګی به نه وکړم -

هیزم را نکردم   هیزم را نکرده ایم   - هیزم را نخواهم کرد -

مینه وکړه مینه مکوه - مینه به چرته نه کوې - پر زړه

منزل بکن   منزل مکن   منزل کجا تو میکنی   بر کهنه

میناوس - په دا ژمی به چرته ولاړ سې -

منزل باش   باین زمستان کجا وکدام   طرف خواهی رفت -

عبث سفر مه کوه - خپل ځان به خوار کړې -

عبث   سفر   مکن   خودرا   جان   خوار   میکنی

نم باب په بیان کښ د الفاظو چه ښکاریان مستعملوین

نهم باب   در بیان   لفظها ے   کہ   شکاریان   مستعمل میکنند

د هوسی ښکار کوه - د مرغه ښکار مه کوه - فایده نه لری

از آهو   شکار بکن   از مرغ شکار مکن   فائده ندارد

هوسی ی وه ویشته - هوسی ی ویشتلی ده -

آهو را زد   آهو را زده هست

هوسی به وه وَلی - هوسی ی نه وه ویشته - هوسی ی

آهو را خواهد زد   آهو را نزده   آهورا

نه ده ویشتلی - هوسی ی به نه وه وَلی - هوسی دی

نزده هست - آهو را نخواهد زد   آهورا

وه ویشته - هوسی دو یشتلی ده - هوسی به وه وَلې

زدی   آهو را زده   آهو را خواهی زد

هوسی دی نه وه ویشته - هوسی دی نه ده ویشتلی

آهو را نزدی   آهو را نزده

هوسی به نه وه وَلې - هوسی می وه ویشته - هوسی مے

آهو را نخواهی زد   آهو را زدم   آهورا

ویشتلی ده - هوسی به وه ولم - هوسی می نه وه ویشته -

زده ایم   آهو را خواهم زد   آهو را نزدم

هوسی می نه ده ویشتلی - هوسی به نه وه ولم

آهو را نزده ایم   آهو را نخواهم زد -

ټوپک وه وله - ټوپک مه وله - د ټوپک وزنه و نسه

توفنگ بزن   توفنگ مزن   مر توفنگ را وزنه بگیر

پس له هغه ټوپک وه وله - خطا به کم ولی - دا زده کړه

بعد از ان توفنگ بزن   خطا کم خواهد زد - این یاد بگیر

په دارو کښے هم وغواړه - که دارو وی پر خواصاف وی -

در باروتش هم بخواه   اگر باروتش بر طبیعت او صاف باشد -

ټوپک به ښه ولی - او که دارو وی لخوا چف وی ویشته به

توفنگ خوب خواهد زد   واگر باروت او از طبیعتش چف باشد زدن

نه وکه - د ټوپک وزنه ی وه نیوه - وزنه ی نیولی ده -

نخواهد کرد   توفنگ را وزنه گرفت   وزنه اش گرفته هست

وزنه به وه نسی - وزنه ی نه وه نیوه - وزنه ی نه ده

وزنه را خواهد گرفت   وزنه را نگرفت   وزنه را نه

نیولی - وزنه به نه ونسی - وزنه دی ونیوه -

گرفته هست   وزنه را نخواهد گرفت -   وزنه را گرفتی

وزنه دی نیولی ده - وزنه به وه نسې

وزنه را گرفته   وزنه را خواهی گرفت -

وزنه دی نه وه نیوه - وزنه دی نه ده نیولی - وزنه به نه وه نیسِ
وزنه را نگرفتی - وزنه را نگرفته - وزنه را نخواهد گرفت

وزنه می وه نیوه - وزنه می نیولی ده - وزنه به وه نسم
وزنه را گرفتم وزنه را گرفته ایم وزنه را خواهم گرفت

وزنه می وه نیوه - وزنه می نه ده نیولی - وزنه به نه ونسم
وزنه را نگرفتم وزنه نگرفته ایم - وزنه نخواهم گرفت

دغره ښکار اسان دی - او دیښی ښکار گران دی -
شکار کوه آسان است واز زمین هموار شکار گران است

هوسی پر راوا ړوه - چه زه ورته پټ سم کندی ئی وه ولم -
آهو را بر من بگردان که من باایشان پنهم شوم شاید که بزنم

کفتری او زرکی او هیلی - هم هسی اړ ول غواړی
کبوتر وکبک ومرغابی هام همچنین گردانیدن میخواهد

که څوک ئی درواړوی او ته درا بند ورته وه نسِ
اگر کسے برشما بگرداند وشما دربند باایشان بگیری

خوانا خواه بی پسیجمو وه ولِ - په دیه شرط که رنجک
خواه ناخواه بسیجم ها خواهی زد بااین شرط اگر رنجک

اور واخلی - رنجک ئی اور واخست - رنجک ئی
آتش بردارد - رنجکش آتش برداشت رنجکش

اور اخستی دی - رنجک به ئے اور واخلی -
آتش برداشته است رنجکش آتش خواهد برداشت

رنجک ئی اور وا نخست - رنجک ئی اور اخستی ندی
رنجکش آتش برنداشت رنجکش آتش برنداشته است

رنجک بی اور وانخلی - رنجک دی اور واخست -
رنجکش آتش نخواهد برداشت رنجک تو آتش برداشت

رنجک دی اور اخستی دی - رنجک به دی اور واخلی
رنجکت آتش برداشته است رنجکت خواهد آتش برداشت

رنجک دی اور وا نخست - رنجک دی اور ندی
رنجکت آتش برنداشت - رنجکت آتش

اخستی - رنجک به دی اور وانخلی - رنجک می
برداشته است رنجکت آتش نخواهد برداشت رنجک من

اور واخست - رنجک می اور اخستی دے
آتش برداشت رنجک من آتش برداشته است

رنجک به می اور واخلی - رنجک می اور وانخست
رنجک من آتش خواهد برداشت رنجک من آتش برنداشت

رنجک می اور ندی اخستی - رنجک به می اور وانخلی
رنجک من آتش برنداشته است - رنجک من آتش نخواهد برداشت

رباعی

زه یم کفتره اجل شهین دے | ددہ لویری می زړگی شین دے
من کبوترم اجل شاهین است | از ترس وے دلم پرکین است
که دانه اخلم صورت می ریږدے | صیاد نیولی رانه کمین دے
اگر دانه بردارم صورت من میلرزد | صیاد گرفته ست بهرمن کمین را

رباعی

جرس نارکړچه پاڅه لېږ ده — وطن دی بل دی دا مقام پرېږده
جرس فریاد کرد که برخیز کوچ کن — وطن شما دیگر هست این بگذار

یاران دی کوچ که غافله ویښ سه — رهزن ولاړ دی پر متاع ریږده
یاران شما کوچ میکنند غافل بیدار شو — رهزن که عبارت از شیطان ست ایستاده ست بر متاع لرزه کن

رباعي

اوښی می څاڅی له جګر خونَ — اور می لګېږی دزړه په خونَ
اشک من میچکد از جگر خون — آتشم در میگیرد بخانهٔ دلم

عیش دِ دنیا به پیر محمد څو کړه — چه خاورو کړه کښلی مخونَ
عیش دنیا را پیر محمد چند خواهد کرد — که خاکها برکرد مقبول خان را

لسم باب په بیان کښ دِ لغاتو او د اسماوو مفردو وود

دهم باب در بیان لغتها د اسمهاے مفرده هست

مشتمل پر شپږ فصله اول فصل په بیان کښ د اسماوو هغو

مشتمل بر شش فصل اول فصل در بیان اسمهاے آن چیزها

شیزونو چه په آسمان کښ دی یا قریب و آسمان ته دی

که در آسمان هست یا قریب بآسمانست -

نمر - سپوږمی - پیږونی - ستوری - تنا - بریښنا

آفتاب مهتاب پروین ستاره پایه ومرتبه برق

سره وږشنه - اوریځ - اوره - څاڅکی - ږلۍ - واوره

سرخ و سبز که بر آسمان ایستاده میشود غیم - ابر قطره دریا چکه آب - ژاله - برف

باد باران - ووږ - کرښه - تندره - تکه - ساړه - غار

باد باران باد گرد و غبار - صاعقهٔ آسمانی نیز صاعقه ست سرما گرمی

څاښت - غرمه - نماز پیښین - ماښام - نیمی شپه - نمر خاته -
چاشت نیمروزه نماز پیشین نماز شام نیم شب مشرق برآمدن آفتاب

قبله - سهیل - قطب - شمال - پورته - کښته -
قبله جنوب شمال شمال بالا پائین -

دوهم فصل په بیان کښ دِ حیواناتو چه سوالمغانو دی

دویم

سړی - نارینه - مېړه - هلک - سړی - ماندینه - عورت -
مرد مردانه مرد بچه زن زن زن

جینکی - نر - ښځه - آس - اسپ - بیانړ - غویی
دختر نر ماده اسپ مادیان کره گاو نر

غوا - سخندر - اوښ - اوښه - جونګی - خر - خره -
ماده گاو گوساله شتر اروانه شتر بچه خر ماده خر

عیره - کچر - کچره - میږ - مږ - وری - وزه -
کوره خر قاطر نر قاطر ماده میش قوچ بره بزی ماده

وز - مرغومی - مرغومیه - هوسی - هوسۍ - نرکین
بزی نر بزغاله نر ماده اش آهوے نر ماده اش بز آهو نر

کبلی - غرخنی - سیږه - سوی - شرمښ - لیوه -
آهو بره قوچ کوه میش کوهی خرگوش گرگ بزرگ

کاږه - بل - کوږ - بیږ - مزری - سرکوزی - ګندیله
کفتار نیز کفتار خرس شیر خوک نیز خوک ست

پړانګ - ګیدړه - ګیدړه - چغال - ګورکښ - خانځی -
پلنگ روباه شغال گورکش سوش و شتی

کشف - شکوڼ - سېږکی - مږک - مږږه - مار - لړم -

کاسه پشت - جربه - خاریشت - موش - کورموش - مار - کژدم

مچ - مېږی - چینجی - پیشی - سپی - کوته - تازی

مگس - مورچه - کرم - گربه - سگ - رسپی - تازی

خندکی - سپۍ - کوکری -

توله - ماده سگ - سگ بچه

دریم فصل په بیان کښی د مرغانو

باز - شهین - همای - گرگسی - پلپو - ښمخی -

باز - شاهین - همای - کرگس - بیز کرگس - بیز کرگس

ملاچرگک - کارګه - کړک - کاغی - ساریه - هیلۍ -

هدهد - کلاغ بیشه - کلاغ غاچه - کلاغ کشت - سار - مرغاوی

بطه - کمول - زانریه - لنډه کا - کوتان - کچبر -

بط - لک لک - کولنگ - تغار - قوتان

مینا - طوطی - بلبله - کفتره - نطوی - بوم - تارو - خرکته - کتوان

بلبل - کبوتر - فاخته - بوم - توراج - سیه سینه - چاروها

وزرکه - سیسی - گرکه - مرچی - چرګ - چرګه - چوغک - توګی -

کبک - توهی - کرگ - ایضاً کرگ - خروس - ماکیان - بنجشک - پرستوک

چړندوکی - چیچی - هگی - غماشی -

مرغکی کوچک که از شاخ بشاخ میپرد - چوچه - تخم - پشه

څلورم فصل په بیان کښی د باقی اشیاوو موجوده

سره زر - سپین زر - مس - کلایین - پاره -

طلا - نقره - مس - قلعی - سیماب

اوسپنه - زیر - برنج - سرف - کټ -

آهن - برنج - برنج - سرب سکه - هفت جوش

دیګ - کنډوه - هرکاره - کاچوغ

دیگ - آفتابه - روغن داغ - قاشوغ کلان

چمچی - کرشی - چاړه - توره - توپک

قاشوغ خورد - نیزه قاشوغ - کارد - شمشیر - تفنگ

دسرچاړه - استن - یوم کهی - سپاره -

پاکی - سوزن - بیل - تیشه ابوته زدن - فال

نغری - توبری - پسول - کښته - مرغلری -

سه پایه دیگ - پیکام - ایرغ زن - نیز ایرغ زن - جمع مروارید

مرغلره - غمی - غمی - والی - والی - پیزوان - څروبکی -

یک مروارید - یک نگین - جمع نگین - یک گوشواره - گوشوارها - حلقه بینی

ګوتی - ریرم - اکوب - مری - ګنجلی -

انگشتری - مرجان - کهربا - مهره - کوړی

کوچی - کوکر - زرنیخ - مردارسنګ

از جنس نخک که بسیار خوردست - کوکرو - زرنیخ - مردار سنگ

رانجه - سنجرف - اور - اوبه - باد - خاوری - غر -

سرمه - سنجرف - آتش - آب - باد - خاک - کوه

کانړی - ډبره - سخر - کرنک - لوټ - زمکه - خون کودا -

سنگ - سنگ - سنگ خارا کلان - کال - کلوخ - زمین - خانه - خانه که از چوب و غیره ساخته شده

چپوښ - کوړدی - پیخول - سفرخی - مړانده -

چوپوش - سبه خانه - سیه خانه - سیخ سیه خانه - تناب سیه خانه

میزوی - کراست - کینله - تلتک - ورستن - لحجن

میخ   نمد   گلیم   لحاف   لحاف   لحاف

بالښت - مسله - لرګی - لرګی - بوټی - بوټی

بالشت   جای نماز   چوب   چوبها   بوته   بوتها

رود - واله - لښتی - قمیص - پرتوګ - خولی

نهر   جوی   جوی بچه   پیراهن   تنبان   کلاه

لنګی - کیش - دوپټه - دوسر - جالی - پګړی -

لنگ   کیش   چادر سفید بزرگ   نیز چادر سفید   جالی   دستار

بنی آدم - فرښته - پیری - لاس - پښه - پښې -

ملایک   جن   دست   پای   پاها

زنګون - نو - غولانځ - تی - ګوته - ګوتې - نوک -

زانو   ناف   پستان   سر پستان - انگشت   انگشتها   ناخن

نوکان - غوږ - پزه - خوله - خولې - غاښ -

ناخنها   گوش   بینی   دهن   دهنها   دندان

اوری - شونډه - شونډان - مخ - وروځی -

داروی دندان   لب   لبها   روی   ابرو

سترګې - بانړو - زنۍ - بارخو - غاړه - څنګک

چشمها   مژگان   زنخ   گردن   گلو

ږیره - بریت - ویښته - ږمنځ - اوږه - ملا

ریش   سبیل   موی   موی شانه   شانه   کمر

نس - ورون - پنډۍ - کاسه - ښهنګ - ګنجی -

شکم   ران   ساق   کاسه   شهنگ   کنجی آب خوردن

کوزه - کټوی - منګی - کودی - نغری - سوده -

کوزه   دیگچه خوردگی   کوزه کلان   سفال   اوچاغ   سبد

جلت - کیره - غله - کښت - بوکری - غنم - اوربشی

جلت   چرخ   کشت   قدری از زمین که بکارد - گندم   جو

پروړه - بیده - درمند - غوبل - ماش - منګی -

کاه   بیده   خرمن   چوغل   〃   نیز ماش

بزدن - غوښت - وریجې - غوښې - غوړی -

ارزن   کال   برنج   گوشت   روغن

کوچ - شلنب - شودې - مستې - پوخه - اوربه

مسکه   آیدوغ   شیر   ماست   پنیر تازه   تیج

پیروی - شخک - وړی - وژغونی - زړه -

قیماق   کف   پشم   موی بز وغیره   دل

ینه - سږی - پښتورګی - توری - پښتی

جگر   نف   گرده   سپرز   قبرغه

ولی - پوست - څاه - سولاغه - رسی -

شانه   پوستک   چاه   دولچه   رسن

وابښ - کورۍ - کاه کښه - پلار زوی - خور -

ریحان   کاه کش   نیز کاه کش   پدر   پسر   خواهر

ورور - اکا - ماما - انا - ترورې - مت

برادر   عم   خال   جده   عمه   زمین ریگناک

منګه - موټ - منډ - پټ - ښکاره - څرګند

بازو   مشت   سعی وکوشش بیجا - پوشیده -   ظاهر   نیز ظاهر

لوړ - لوړګ - تنه - بد - ښه - نېک - څیت - جوړی

بالا - دست چوب - تنه - بد - خوب - خوب - چیت - جوری

ټکری - واړه - چنبری - څوڼی - ټکری

نوعی از چیت - بسیار ریزه و بید - چنبری - بزر چنبری - چادر

پړونی - لاس بندی - فصل په بیان کښ د رنځونو

چادر - دست بند - در بیان - رنجها

تبه - زیړی تبه - لوی تبه - ښه تبه - وه چکی ښکاروے

تپ - تپ برقان - دامنه - تیز دامنه - بیز دامنه - ذات الجنب

سړه تبه - توده تبه - څاوڼی - ښه یکه تبه - کوی - شری

تپ لرزه - تپ گرم - تپ سه یک - تیز تپ سه یک - ابله - سرخکان

خوراړه - څوک - ښنځیه - وراڅه - د کال دانه - اوږ مارګه

گوشت خورک - بزه کان - دنبل - خنازیر - دانهٔ سال - شیرینک

سپوږمی - حسبه - نیم سری - غاړه - نس خوږی - قوم

خیشکے - حسوه - درد نیم سر - چاپیدوگے - درد شکم - گرگے

ګنګ - کوڼ - ړوند - پک - ګډ - وچن - وږجن

گنگ - کر - کور - پچل - لنگ - خشک اندام - د جا مانده - بادی

وږ - سوزاک - د غاښ درد - خوله خوږی - پړچ

باد - سوزاک - درد دندان - درد دهن - درد چشم

دستونی ول - څاړی - توری - د زړه شوله

درد گلو - موے خورک - سپرز - درد دل

دکولمو بیچ - د سر درد - مړه - خوږ -

درد روده - درد سر - تپ دق

فصل په بیان کښ د حروفو تهجیو

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح خ ځ څ د ډ ذ ر

ز ږ ژ س ش ښ ص ض ط ظ ع ف ق ک

ګ ل م ن ڼ لا ء ی -

تمثیلهای حروف که در افغانی آمده است اینست فاعلم

ټ همچون ټټ - چ همچون چاړه - ځ همچون ځلره - څ

پهم - کارد - چرا

همچون څیګر - ډ همچون ډوډی - ړ همچون لوړ - ږ همچون مږ - ژ

جگر - نان - بالا - قورچ

همچون ژړا - ط همچون خرکط - ښ همچون ښادی - ګ

گریه - سیه سینه - شادی

همچون ګل - ڼ همچون کوڼ - یا کانه ی +

گل - گنگ

تمت بعون الله الملک الوهاب - کتاب

معرفة الافغانی بید احقر العباد پیر محمد مولف کتاب

Kh. Sarwari
03.04.2009

(معرفة الافغاني)

مُحَرَّر ومَعرُوض شد. بجنابِ کامیاب. مطالِب و
مَقَاصِدْ مآبِ المخدُوم الاعظم. مالِکِ زمامِ احکامِ
العَرَبِ والعَجَمْ. المخصُوص بالنَّفسِ القُدسِیّه.
المکرّم بالرِّیاستِ الاِنسیّه. دستُورُ الاعاظِم وُزراءِ
عالیَان. عَینُ اعیانِ الامارة. والدِّیوانِ. منبعِ
الجُودِ والاحسانِ. خلیفةُ الرَّحمٰن. ووارثِ پیغمبرِ
آخِرالزَّمان. ومؤیّدِ مذهبِ نعمانِ. بالحجّةِ والبرهان
اِمامُ الانسِ والجانِ. یعنی سلطان ابنِ سلطان ابنِ سلطان
شاه زاده سلیمان. خلّد الله ظِلّ طولِ الزمانِ.
بمعرفتِ آقا وجیهِ خیرخواهِ دولتِ خدا داد قوی بنیاد
مدّ ظلّه